

KANTON SARAJEVO

Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM
SREDNJIH ŠKOLA ZA STRUČNO OBRAZOVANJE I OBUKU**

Predmet: HISTORIJA/POVIJEST

Sarajevo, avgust 2016. godine

Na osnovu člana 70. Zakona o organizaciji uprave u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 35/5) , u skladu sa čl. 25 i 26. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju („ Službene novine Kantona Sarajevo“ , broj: 10/04, 21/06, 26/08, 31/11, 15/ 13, 1/ 16) i čl. 35. i 36. Zakona o srednjem obrazovanju („Službene novine Kantona Sarajevo“ , br: 23/ 10 i 1/ 16), ministar za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo je imenovao Komisiju za izmjenju nastavnih programa za osnovnu i srednju školu iz predmeta HISTORIJA/POVIJEST .

Članovi Komisije za osnovnu školu:

Azerina Muminović, prof. historije, Osnova škola „Alija Nametak“ (predsjednik)

Snježana Melunović, prof. historije i latinskog jezika Gimnazija Obala (član)

Aida Zuko, prof. historije, Srednja elektrotehnička škola za energetiku (član)

Senada Jusić, prof historije, Osnovna škola „Umihana Čuvidina“ (član)

Aida Petković, prof. historije, Osnovna škola „Nafija Sarajlić“ (član)

Zijad Šehić, prof. dr historije, Filozofski fakultet, odsjek Historija (član)

SADRŽAJ

1.	UVOD	4
2.	CILJEVI I ZADACI NASTAVE HISTORIJE	5
3.	REVIDIRANI PROGRAM ZA TEHNIČKE ŠKOLE I	8
4.	REVIDIRANI PROGRAM ZA TEHNIČKE ŠKOLE - II	12
5.	REVIDIRANI PROGRAM ZA STRUČNE ŠKOLE I	16
6.	PROFIL NASTAVNIKA HISTORIJE	21

UVOD

Vođeni velikom istinom da je svijest o historiji jedno od temeljnih obilježja svakog društva, a znanje o prošlosti ključno za razumijevanje sadašnjosti i promišljanje budućnosti, radeći na reviziji postojećeg Programa pojavio se težak zadatak i dilema da li je potrebno bilo šta eliminisati. Neke teme su spojene, neke razdvojene, dok su neke cjeline prebačene u druge razrede u cilju rasterećenja.

Proučavanje prošlosti temelji se na dokazima prikupljenim iz historijskih izvora, na prosuđivanjima o važnosti događaja i zato za poznavanje historije, slobodno možemo reći da pridonosi razumijevanju procesa koji su oblikovali čovječanstvo od najranijih vremena do danas. Učeći o vlastitoj zajednici i drugim kulturama i društvima, učenici razvijaju razumijevanje sila i procesa koji oblikuju lični i kolektivni identitet bez kojeg nema postojanja.

U revidiranom Programu naglašeni su i neki novi ishodi u učenju, prioritarno gledajući interes učenika za proučavanje prošlosti, razvijanje radoznalosti, imaginaciju i analitičko mišljenje učenika. Naglašeno je da nastavnici, prije svega trebaju omogućiti učenicima da bolje razumiju sadašnjost i na osnovu stečenog znanja i vještina učeći o prošlosti, nužno se uključe u aktivno sudjelovanje u društvu kao građani BiH, Evrope i svijeta.

CILJEVI I ZADACI NASTAVE HISTORIJE

Učeći historiju učenici grade razumijevanje, kompetencije i vještine na osnovu koncepata koji su međusobno povezani a to su:

- **vrijeme i prostor**
- **uzroci i posljedice**
- **izvori istraživanja prošlosti**
- **kontinuitet i promjene**
- **interpretacija i perspektiva.**

Koncept vremena i prostora je od ključne važnosti za razumijevanje prošlosti, jer, bez hronološkog okvira ne mogu se razumjeti prošlost i sadašnjost, niti istražiti odnosi među događajima. Učenik treba usvojiti opći hronološki okvir, osnove računanja vremena, izgraditi osjećaj za tok, slijed događaja, smjestiti događaje, osobe i pojave. On treba razumjeti povijesne procese i njihov uticaj na sadašnjost i budućnost.

Konceptom uzroka i posljedica objašnjavaju se faktori koji su pridonijeli pojedinim historijskim događajima, pojavama i procesima, i rezultatu tih zbivanja. Učenici trebaju shvatiti zašto su se događaji zbili baš tako kako jesu i zašto jedan događaj može imati višestruke uzroke i posljedice. Prikazom uzročno-posljedičnih veza, učenik razvija kritičko mišljenje. Učenik razlikuje uzroke, povod i posljedice. Uočava iste i shvata da se pisanje o prošlosti temelji na pretpostavci važnosti uzroka i posljedica u izučavanju historije.

Koncept izvora istraživanja prošlosti čini osnovu za razvoj kritičkog i kreativnog mišljenja kod učenika. Bitni su primarni i sekundarni izvori koji uključuju formulisanje pitanja, pronalaženje izvora i informacija, odabir, analizu i interpretaciju prikupljenih informacija. Učenik treba da donosi zaključke na osnovu temeljnih argumenata i dokaza. On upoznaje, analizira i vrednuje različite vrste primarnih i sekundarnih izvora, objašnjava njihovo značenje u istraživanju prošlosti.

Koncept kontinuiteta i promjena podrazumijeva shvatanje historije kao jedne složene mješavine promijena i kontinuiteta. Obuhvata razumijevanje obilježja razdoblja koja se proučavaju te promjena unutar tih razdoblja. Učenik na osnovu toga može objasniti karakteristična obilježja pojedinih historijskih razdoblja, razumije sam odnos između promijena i kontinuiteta.

Koncept interpretacija i perspektiva učeniku treba pomoći da tumači prošlost na osnovu historijskih izvora, ali da svoje znanje iznese kroz valjanu interpretaciju, jer na taj način učenik objašnjava prošle događaje, procese i promjene. Učenik shvata da se prikazi prošlosti ne sastoje samo od činjenica nego i od načina interpretacije.

Cilj svih ovih koncepata je sticanje znanja o prošlosti, razvijanje vještina te razumijevanje stavova i međuljudskih odnosa koji proizilaze iz učenja historije.

U realizaciji sadržaja uloga nastavnika je ogromna a odnosi se na:

- razumijevanje ishoda učenja i realizacija istih;
- U središtu svih dešavanja je učenik, a nastavnik samo osmišljava i organizuje čas;

- Nastavnik potiče kreativno i efikasno sticanje znanja i navodi učenike na kritičko razmišljanje;
- Vrlo važna stavka je razviti komunikaciju sa učenicima, stalno davati podršku učenicima i osmišljavati nove metode rada;
- Pružati dovoljno mogućnosti za učenje;
- Nastavnik historije treba stalno poticati želje za razumijevanje prošlosti koje je usmjereno na formiranje osobnog gledišta učenika;
- Nastavnik treba dobro poznavati učenike i prilagoditi metode rada svakom pojedinačno.

Učenici kroz različite oblike rada aktivno učestvuju i dolaze do zadatih ciljeva u toku časa. Učenik treba da:

- Poznaje i razumije razdoblja i društva koja proučava, kao i važne događaje, pojedince, pojave, pri tome vlada novim pojmovima;
- Shvata sadašnjost kao posljedicu prošlosti;
- Sagledava prošlost i koristi se konceptima vremena i prostora, uzroka i posljedica, kontinuiteta i promjena, izvora i istraživanja prošlosti, kao i perspektivom;
- Oblikuje svoj vlastiti stav, otvoreno razgovara i raspravlja, ali uvažava različite perspektive i percepcije o prošlosti;
- Koristi se vještinama: postavlja pitanja o prošlosti, analizira izvore, dolazi do argumenata i iznosi rezultate svoje spoznaje;
- Koristi se znanjima i vještinama koje je stekao učeći historiju. Na taj način će odgovorno djelovati u javnom životu u okviru svoje Bosne i Hercegovine, Evrope i svijeta.

OCJENJIVANJE UČENIKA

Proces ocjenjivanja učenika treba biti kontinuiran rad u toku svih časova bilo da se radi o provjeri znanja ili obradi novog sadržaja, iako se najčešće ocjenjivanje vrši nakon obrađene nastavne teme ili jedinice. Nastavnim planom i programom definisani su standardi znanja koji opisuju šta se od učenika očekuje, razgraničavaju znanja i vještine koje učenici grade kao rezultat nastave. Kriteriji za ocjenjivanje su propisani standardima. Prilikom ocjenjivanja bilo bi poželjno da se koriste pitanja i zadaci objektivnog tipa i zadaci sa slobodnim odgovorima (eseji). Pored eseja mogu se ocjenjivati i referati te različiti istraživački radovi gdje učenici pokazuju razumijevanje historijskih sadržaja te sposobnosti lične interpretacije. Jako je važno uočiti i vrednovati kod učenika vlastitu kreativnost i interpretaciju kao što su izrada plakata, raznih crteža, scenarija, prezentacija, raznih multimedijских sadržaja...

PRILAGOĐAVANJE PROGRAMA

Za učenike sa posebnim potrebama razvijaju se prilagođeni programi. Prilagođavanje se provodi modifikacijom programa redovne nastave u pogledu sadržaja, procesa, proizvoda i sredine učenja, zavisno od osobnosti potreba učenika odnosno do nivoa individualno prilagođenih programa. Individualno prilagođen program razvijaju nastavnik historije i stručni tim za podršku učenika sa poteškoćama u razvoju na nivou škole i Ministarstva za obrazovanje, uz korištenje potrebne ekspertize i učešća roditelja.

SREDSTVA ZA REALIZACIJU NASTAVE HISTORIJE

Udžbenici za historiju, radne sveske za učenike, priručnici za nastavnike, dokumenti na CD-u, historijski atlas, dokumentarni filmovi, slajdovi, internet, historijske karte, slijepe karte, časopisi, fotografije, autentični materijali i živi materijalni izvori. Nastavnik treba znati kako pravilno odabrati i prilagoditi, te u kojem dijelu procesa učenja primijeniti određena sredstva. Bilo bi dobro koristiti kombinacije izvora i materijala te medija, jer se na taj način učenici angažiraju na interaktivniji način. Najbitnije je uskladiti sredstva sa ciljevima i ishodima učenja nastave historije.

KORELACIJA SA DRUGIM PREDMETIMA

Nastavni predmet historija izučava društveno-humanističko područje i zajedno sa drugim područjima, međupredmetnim temama i predmetima potiče razvoj specifičnih kompetencija učenika. Veza historije se posebno ističe u korelaciji sa geografijom gdje su mnoge teme i nastavne jedinice međusobno povezane kao i demografski podaci; sa matematikom je vezana u pogledu računanja vremena, tablica i dijagrama; povezana je sa jezicima po pitanju historije književnosti i jezika, kritičkog čitanja kad su u pitanju historijski izvori. Sa tehničkim i informatičkim područjem povezana je u razvoju afirmativnog i odgovornog korištenja digitalne pismenosti, jer učenik povezuje razvoj tehnologije sa promjenama u prošlosti i postaje svjestan mogućih opasnosti u okviru tehnološkim razvoje. Historija je povezana i sa umjetnošću u pogledu historije kiparstva, slikarstva, arhitekture. Osobito je historija povezana sa predmetom građanskoh odgoja i obrazovanja, jer kroz historiju učenici uče funkcionisanje demokratije i demokratskog društva, ljudskih prava općenito, što je suština učenja građanskog obrazovanja.

Historija kao predmet potiče aktivno učenje, vještine, analize i vrednuje različite vrste izvora, perspektiva i interpretacija. Međusobnom suradnjom učenici iskazuju lične inicijative i razvijaju vlastitu kreativnost.

**REVIDIRANI NASTAVNI PROGRAM SREDNJIH ŠKOLA ZA STRUČNO
OBRAZOVANJE I OBUKU KANTONA SARAJEVO**

Godišnji fond časova za 1. razred, IV stepena obrazovanja je 70 časova, 2 časa sedmično

NASTAVNE OBLASTI	BROJ ČASOVA	1. razred NASTAVNE OBLASTI	OČEKIVANI ISHODI
I Uvod u historiju i Prehistorijsko razdoblje	7 časova ukupno 5 časa obrade novog gradiva -2 časa ponavljanje/pr ovjera znanja	1. Upoznavanje učenika sa historijom kao nastavnim predmetom 2. Zadatak historije kao nauke, historijski izvori, računanje vremena i periodizacija 3. Prvobitna zajednica, Prehistorijska razdoblja i njihove karakteristike 4. Prehistorija; ponavljanje i provjera znanja 5. Raspad prvobitne zajednice, metalno doba 6. Prehistorija na tlu Bosne i Hercegovine 7. Prehistorija; tematsko ponavljanje i provjera znanja	- Učenik upoznaje početka ljudskog razvoja i djelovanja uopšte i na tlu naše zemlje. -Spoznaje važnosti čovjekovog rada i stvaralaštva. -Razvija svijest o odnosu pojedinca, grupe i društva uopšte.
II Stari vijek 1.Područja prvih civilizacija (3) 2.Društvo i države starih Grka (4) 3.Razvoj rimske države (9)	16 ukupno -12 časova obrade novog gradiva -4 časa ponavljanja i provjere znanja	1.1. Područja prvih civilizacija, društvene i kulturne prilike 1.2. Egipat: društveno-političko uređenje, (Fenikija, Indija i Kina) 1.3. Prve civilizacije; ponavljanje gradiva i projera znanja. 2.1. Društvo i države starih Grka,društveni odnosi u Sparti i Atini 2.2. Grčka kultura 2.3. Makedonsko Carstvo, Helenizam 2.4. Društvo i države starih Grka Grčka; Utvrđivanje gradiva 3.1. Nastanak i razvoj rimske države, osvajačka politika Rima 3.2. Rim u doba carstva, kriza robovlasničkih odnosa 3.3. Razvoj rimske države; ponavljanje gradiva	-Upoznaje stare kulture s ciljem prepoznavanja njihovih elemenata u nauci i kulturi savremenog doba. -Razvija vještine praćenja i razumjevanja antičkih društvenih odnosa, nastanak države i njene funkcije. - Stvara svijest o potrebama čovjeka za znanjem i mirom. -Prepoznaje tragove antičkog perioda na prostorima naše zemlje i regiona

		<p>3.4. Pojava kršćanstva, podjela i pad Rimskog Carstva</p> <p>3.5. Kultura rimske države</p> <p>3.6. Provjera znanja</p> <p>3.7. Područje današnje Bosne i Hercegovine u doba Antike (Iliri)</p> <p>3.8. Organizacija rimske vlasti na Balkanskom poluotoku.</p> <p>3.9. Rimska država, tematsko ponavljanje i provjera znanja</p>	
<p>III</p> <p>Srednji vijek</p> <p>1. Europa i svijet u ranom feudalizmu (7)</p> <p>2. Balkanski narodi u ranom feudalizmu (4)</p> <p>3. Europa u vrijeme razvijenog feudalizma (4)</p> <p>4. Bosna u vrijeme razvijenog feudalizma (10)</p>	<p>37 časova ukupno</p> <p>28 casa obrade novog gradiva</p> <p>9 časova ponavljanja i provjere znanja</p>	<p>1.1 Europa i svijet u ranom feudalizmu;</p> <p>Definisanje pojma, seobe naroda, društveni sistem, privreda</p> <p>1.2. Germanske države, Franačka država, kultura</p> <p>1.3. Bizant, crkveni raskol</p> <p>1.4. Europa u ranom feudalizmu;</p> <p>ponavlja je i provjera znanja</p> <p>1.5. Pojava Islama i širenje</p> <p>1.6. Privreda i kultura</p> <p>1.7. Europa i svijet u ranom feudalizmu; tematsko ponavljanje i provjera znanja</p> <p>2.1. Balkanski narodi u ranom feudalizmu; Doseljavanje Južnih Slavena</p> <p>2.2. Plemenski savezi i prve države</p> <p>2.3. Prvi podaci o Bosni</p> <p>2.4. Balkanski narodi u ranom feudalizmu; provjera znanja</p> <p>3.1. Europa u razvijenom feudalizmu; Obilježja proizvodnje i društveni razvoj</p> <p>3.2. Društveni pokreti i sukobi</p> <p>3.3. Križarski ratovi i njihove posljedice</p> <p>3.4. Europa u razvijenom feudalizmu; provjera znanja</p> <p>4.1. Bosna u razvijenom feudalizmu- začeci državnosti,</p> <p>4.2. Ban Kulin i Povelja</p> <p>4.3. Crkva bosanska</p> <p>4.4. Bosna u razvijenom feudalizmu; ponavljanje gradiva</p> <p>4.5. Bosna tokom 13. st.</p>	<p>-Usvaja znanja o nastanku Europe i svijeta kakve sada poznajemo, istražuje tipove država i oblike vlasti do kasnog Srednjeg vijeka i prati promjene u tom historijskom razdoblju.</p> <p>-Stiče znanja o nastanku država regiona</p> <p>-Stiče znanja o nastanku i razvoju Bosne i Hercegovine kao države.</p> <p>- Spoznaja privrednog i kulturnog razvoja Bosne</p> <p>-Bosna u europskim tokovima</p> <p>-Upoznaje odlike kultura i tradicija europskih naroda</p> <p>- spoznaja naučnih i kulturnih dostignuća</p> <p>- Svijest o stalnoj težnji društva za izgradnjom boljeg svijeta kroz globalizaciju nauke i kulture</p> <p>-Upoznaje se sa vrijednostima multikulturalnosti i tolerancije kroz primjere iz prošlosti.</p>

<p>5. Kapitalistička privreda u kultura u okviru feudalnog društva (5)</p> <p>6. Bosna i Hercegovina od XV do XVIII st. (7)</p>		<p>4.6. Bosansko kraljevstvo 4.7. Gubitak državnosti 4.8. Privreda i kultura srednjovjekovne Bosne 4.9. Bosna u razvijenom feudalizmu; tematsko ponavljanje 4.10. provjera znanja 5.1. Kapitalistička privreda i kultura u okviru feudalnog društva; kapitalizam i 5.2. Geografska otkrića 5.3. Humanizam i renesansa 5.4. Reformacija 5.5. Kapitalistička privreda i kultura; ponavljanje i provjera znanja 6.1. Osmansko Carstvo; nastanak, razvoj privredni i kulturni razvoj 6.2. Migracije i proces prelaska na Islam 6.3. Bosna u okviru Osmanskog carstva 6.4. Privreda i kultura Bosanskog ejaleta 6.5. Bosna u osamnskim ratovima 17 i 18. st. 6.6. Bosna od XV do XVIII st.; tematsko ponavljanje 6.7. provjera znanja</p>	
<p>IV Kapitalizam</p>	<p>5 ukupno časova 3 časa obrade novog gradiva 2 ponavljanje/ provjera znanja</p>	<p>1. Pojava i razvoj kapitalizma, Industrijska revolucija u Engleskoj 2. Francuska građanska revolucija, društveni staleži u fatzama revolucije 3. Napoleonova osvajanja i posljedice 4. Kapitalizam; ponavljanje i provjera znanja 5. provjera znanja</p>	<p>-Upoznaje se sa svim oblicima i vidovima kapitalizma -Usvaja znanja o temeljnim vrijednostima francuske buržoaske revolucije. -Upoznaje sa nastankom i razvojem demokratije -Prepoznavanje elemenata društveno-ekonomskih i političkih odnosa kapitalizma u savremenom društvu -Uključivanje pojedinca u globalni svijet kapitalizma</p>
<p>V Bosna u borbi za autonomiju</p>	<p>5 ukupno časova 3 časa novog gradiva</p>	<p>1. Bosna u borbi za autonoman položaj u okviru Osmanskog Carstva, Stanje u Bosni i reforme Osmanskog carstava</p>	<p>-Znanja o prilikama u kojim kreće pokret za autonomiju Bosne</p>

<p>u okviru Osmanskog carstva</p>	<p>2 časa ponavljanja/ provjere znanja</p>	<p>2. Pokret Husein-kapetana Gardaševića 3. Promjene u Bosanskom ejaletu poslije pokreta, intervencija Omer-paše Latasa 4. Bosna u borbi za autonoman položaj u okviru Osmanskog Carstva; tematsko ponavljanje 5. Provjera znanja</p>	<p>- Uloga bosanskog plemstva - Prepoznaje elemente europskog građanskog pokreta u Bosni -Izgrađuje stav o odnosu Osmanskog Carstva prema Bosni.</p>
--	--	--	--

**REVIDIRANI NASTAVNI PROGRAM SREDNJIH ŠKOLA ZA STRUČNO
OBRAZOVANJE I OBUKU KANTONA SARAJEVO, II RAZRED**

Godišnji fond časova za 2. razred, IV stepena obrazovanja je 70 časova, 2 časa sedmično.

NASTAVNE OBLASTI	BROJ ČASOVA	2.razred NASTAVNE OBLASTI	OČEKIVANI ISHODI
I Europa sredinom XIX st.do 1878.	5 časova ukupno 4 časa obrade novog gradiva 1 čas provjere usvojenog znanja	1.1. Upoznavanje učenika sa programskim sadržajem 1.2. Revolucionarna 1848.godina 1.3. Ujedinjenje Italije i Njemačke 1.4. Rusija i Habzburško Carstvo 1.5. Europa sredinom XIX do 1878.god.; provjera znanja	-Usvaja znanja o velikim društveno-političkim promjenama u Europi - Svijest o značaju razvoja demokratije u društvu -Stavovi o ulozi i značaju nezavisnosti i suvereniteta -Usvaja vrijednosti društvenih, privrednih i kulturnih dostignuća europskih naroda
II Bosna i južnoslavenske zemlje u XIX st. do 1878.god.	4 časova ukupno 3 časa obrade novog gradiva 1 čas provjere stečenog znanja	2.1. Položaj Slovenije i Hrvatske u sastavu Habzburške Monarhije 2.2. Južnoslavenske zemlje pod osmanskom vlašću 2.3. Bosna od sredine XIX stoljeća do 1878.godine 2.4. Bosna i južnoslavenske zemlje u XIX do 1878.godine; ponavljanje i provjera znanja	-Spoznaja položaja južnoslavenskih naroda i zemalja pod okupatorskom vlašću -Stav o položaju naroda Bosne i Hercegovine krajem XIX st. -Svijest o kulturnoj baštini bosanskohercegovačkih naroda -Prepoznavanje oblika nacionalnih procesa i nacionalne svijesti kod južnoslavenskih naroda
III Europa od 1878. do 1914. god.	3 časa ukupno -2 časa obrade novog gradiva -1 čas provjere znanja	3.1. Europa od 1878.do 1914.god.;Istočno pitanje,Berlinski kongres 3.2. Suparništva i savezništva u Europi 3.3. Europa od 1878.do 1914.god.; provjera znanja	-Usvaja znanja o velikim europskim i svjetskim promjenama -Spoznaja uzroka za formiranje velikih saveza u Europi i njihovih interesa -Vještina prepoznavanja interesnih zona i političkih kretanja -Znanja o tehničko-tehnološkim dostignućima i njihovoj primjeni

IV Bosna i Hercegovina od 1878. do 1914. God.	5 časova ukupno 4 časova obrade novog gradiva 1 čas provjere znanja	4.1. Bosna i Hercegovina od 1878.do 1914.god.;Okupacija i otpor 4.2. Uspostava austrougarske vlasti 4.3. Aneksija,Bosanski sabor i Ustav 4.4. Privreda i kultura, 4.5. Bosna i Hercegovina od 1878.do 1914.god.; tematsko ponavljanje i provjera znanja	-Saznanja o položaju Bosne i Hercegovine i Balkanskog poluotoka u interesima velikih sila -Stav o položaju građana BiH pod okupacijom -Prepoznavanje kulturnog uticaja Europe u BiH -Svijest o kulturnoj baštini BiH
V Južnosalvenske zemlje od 1878.do1914. god.	3 časa -2 časa obrade 1 čas porovjera znanja	5.1. Južnoslavenske zemlje od 1878.do 1914.god.Slovenačke i hrvatske zemlje u borbi za političko i ekonomsko ujedinjenje. 5.2. Srbija i Crna Gora u vrijeme nezavisnosti,definisane makedonskih nacionalnih interesa 5.3. Južnoslavenske zemlje od 1878.do 1914.god.; provjera znanja	-Stiče znanje i razumije nacionalne pokrete kod južnoslavenskih naroda
VI I svjetski rat	5 časova ukupno -4 obrade novog gradiva 1 čas provjere znanja	-Krize pred rat,uzroci ratna tehnika -Frontovi u Prvom svjetskom ratu -Revolucija u Rusiji -Posljedice Prvog svjetskog rata	-Znanja o uzrocima izbijanja Velikog rata -Stav o ratu kao sredstvu rješavanja kriza -Svijest o stradanju ljudi i dobara -Stav o angažmanu svih segmenata društva u sukobu.
VII Bosna i Hercegovina u I svjetskom ratu	4 časa ukupno 3 časa obrade novog gradiva 1 čas provjere znanja	7.1. Bosna i Hercegovina u Prvom svjetskom ratu; Sarajevski atentat 7.2. Mobilizacija, Bosna i Hercegovina kao ratno područje 7.3. Ratna privreda, rezultati i posljedice rata u BiH 7.4. Bosna i Hercegovina u Prvom svjetskom ratu; provjera znanja	-Stiče znanja i razvija stavove o akterima sarajevskog atentata -Vještina korištenja i analize različitih historijskih izvora -Svjest o ratnim stradanjima građana BiH -Razvija humanistička osjećanja i stavove
VIII Bosna i Hercegovina i jugoslavensko pitanje	4 časa ukupno 3 časa obrade	8.1. Bosna i Hercegovina i Jugoslavensko pitanje 8.2. Proglašenje Države SHS 8.2. Proglašenje Kraljevine SHS	-Znanja o jugoslavenskom pitanju - Stavovi o zajedništvu Južnih Slavena

	1 čas provjere znanja	8.4. Bosna i Hercegovina i Jugoslavensko pitanje; ponavljanje i provjera znanja	-Razvijanje kulture iznošenja ličnih stavova i argumentacije
IX Bosna i Hercegovina u Kraljevini SHS	7 časova ukupno 5 časova obrade 2 časa ponavljanja /provjere znanja	9.1. Bosna i Hercegovina u Kraljevini SHS.Stanje u BiH do formiranja Ustavotvorne skupštine 9.2. Vidovdanski ustav 1921. godine 9.3. Šestojanuarska diktatura 9.4. BiH u Kraljevini SHS; ponavljanje gradiva 9.5. Sporazum Cvetković-Maček 9.6. Privredne i kulturne prilike 9.7. Bosna i Hercegovina u Kraljevini SHS: provjera znanja	-Znanja i spoznaje o elementima i izgradnji savremene države -Jačanje svijesti o važnosti demokratije - Prepoznavanje centralizma i unitarizma -Stav o položaju Bosne i Hercegovine u okviru Kraljevine SHS
X Svijet između dva svjetska rata	5 časova ukupno 4 časa obrade novog gradiva 1 čas provjere znanja	10.1. Svijet između dva svjetska rata;Vesajska konferencija 10.2. Kriza građanske demokratije, velika ekonomska kriza 10.3. Totalitarni režimi 10.4. Španski građanski rat 10.5. Svijet između dva svjetska rata; provjera znanja	-Znanja o totalitarističkim režimima -Usvaja demokratske vrijednosti -Prepoznaje uzroke pojava totalitarističkih režima - Spoznaja elemenata fašizma i nacizma i vještine prepoznavanja istih u društvu
XI Drugi svjetski rat	5 časova ukupno 4 časa obrade novog gradiva 1 čas provjere znanja	11.1. Drugi svjetski rat; Prva faza, Munjeviti rat 11.2. Antifašistička koalicija 11.3. Prekretnice II svjetskog rata 11.4. Završne operacije rata i kapitulacije. 11.5. Drugi svjetski rat; provjera znanja	-Znanja o najvažnijim događajima i prekretnicama II sv.rat - Stav o koalicijama u II sv. ratu -Svijest o pogubnosti rata za društvo - Spoznaje ljudskih patnji i stradanja i razvijanje altruizma i humanosti - Svijest o genocidu i njegovom definisanju
XII Bosna i Hercegovina u Drugom svjetskom ratu	7 časova ukupno 5 časova obrade novog gradiva	12.1. Bosna i Hercegovina u Drugom svjetskom ratu; Aprilski rat 12.2. NDH, četnički pokret	-Znanja o okolnostima u kojim se našla BiH u II svjetskom ratu - Svijest o hrabrosti i patriotizmu južnoslavenskih naroda

	2 časa ponavljanja/ provjere znanja	12.3. Pojava i razvoj NOP-a, Igmanski marš i bihaćka republika 12.4. Bosna i Hercegovina u II svjetskom ratu; ponavljanje gradiva 12.4. 1943. – Četvrta ofanziva, I zasjedanje ZAVNOBIH-a i II zasjedanje AVNOJ-a 12.5. 1944-1945 ZAVNOBIH, II i III zasjedanje; zasjedanje AVNOJ-a 12.6. Rezultati i posljedice rata 12.7. Bosna u II svjetskom ratu; provjera znanja	- Stav o ulozi Balkana u rušenju fašizma u Europi -Svijest o stradanju naroda i građana BiH -Razvijanje antifašističkih stavova -Vještina korištenja više historijskih izvora i izgadnja vlastitih stavova
XIII Svijet nakon Drugog svjetskog rat	8 časova ukupno 6 časova obrade 2 časa ponavljanja/p rovjere znanja	13.1. Svijet nakon II svjetskog rata; Nirnberški proces i OUN 13.2. Hladni rat, stanje u socijalističkom svijetu 13.4. Ratovi u svijetu i dekolonizacija 13.5. Svijet nakon Drugog svjetskog rata; ponavljanje gradiva 13.6. Integrativni procesi u Europi 13.7. Nauka i tehnika XX st 13.8. Svijet nakon Drugog svjetskog rata; provjera znanja	- Znanja o Međunarodnom sudu pravde i drugim svjetskim organizacijama -Svijest o međunarodnim odnosima -upoznavanje sa EU - Razvijanje osjećaja integracije - Stav o važnosti uzajamne suradnje i poštivanja europskih naroda i njihovih kultura
XIV Bosna i Hercegovina nakon Drugog svjetskog rata	5 časa ukupno 3 časa obrade gradiva 2 čas provjere znanja	14.1. Bosna i Hercegovina nakon Drugog svjetskog rata; Ljudski gubici i ratna razaranja, FNRJ, Sukob Staljin-Tito 14.2. Samoupravljanje, privreda i kultura 14.3. Raspad SFRJ 14.4. BiH kao nezavisna i međunarodno priznata država,Dejtonski sporazum. 14.5. BiH nakon Drugog svjetskog rata; provjera znanja.	-Znanja o političko-ekonomskom razvoju BiH - Stav o političkim i društvenim odnosima perioda socijalizma - Spoznaja uzroka raspada SFRJ -Razvija stavove o važnosti vlastite kulture i tradicije

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM SREDNJIH ŠKOLA ZA STRUČNO
OBRAZOVANJE I OBUKU KANTONA SARAJEVO**

Nastavni plan i program za III stepen obrazovanja, 1. razred, 70 časova, 2 časa sedmično.

NASTAVNE OBLASTI	GODIŠNJI FOND 70 časova	NASTAVNE JEDINICE	OČEKIVANI ISHODI
1. Prehistorija na tlu Bosne i Hercegovine	6 ukupno časova -4 novog gradiva 2ponavljanje/provjera a znanja	1.1. Upoznavanje učenika sa historijom kao nastavnim predmetom 1.2. Zadatak historije kao nauke, historijski izvori, računanje vremena i periodizacija 1.3. Prvobitna zajednica, prehistorijska razdoblja i njihove karakteristike 1.4. Prehistorija; ponavljanje i provjera znanja 1.5. Prehistorija na tlu Bosne i Hercegovine 1.6. Prehistorija; tematsko ponavljanje i provjera znanja	-Učenik upoznaje odlike prehistorije na tlu naše zemlje -Kulturno blago BiH i svijeta
2. Antičko doba na prostoru današnje Bosne i Hercegovine	3 časa ukupno -2 časa novog gradiva 1 čas provjereusvojenog znanja	2.1. Antičko doba na prostoru današnje Bosne i Hercegovine 2.2. Rimska osvajanja na Balkanskom poluostrvu 2.3. Antičko doba na prostoru današnje Bosne i Hercegovine; provjera znanja	-Saznanja o Ilirima - Prepoznavanje Ilirske kulture u BiH -Svijest o historijskoj i kulturnoj baštini ilirsko-rimskog perioda
3. Južnoslavenski narodi u ranom srednjem vijeku	4 časa ukupno 3 časa obrade novog gradiva 1 čas provjere stečenog znanja	3.1. Južnoslavenski narodi u ranom srednjem vijeku; seobe Slavena 3.2. Nastanak prvih južnoslavenskih država 3.3. Prvi podaci o srednjovjekovnoj Bosni 3.4. Južnoslavenski narodi u ranom srednjem vijeku; ponavljanje i provjera znanja	-Znanje o porijeklu slavenskih naroda koji žive na Balkanskom poluostrvu -Prepoznaje kulturne znamenitosti Južnih Slavena -Razumije sadašnje kulturne razlike kao kulturno bogatstvo

<p>4. Bosna u srednjem vijeku</p>	<p>8 časova ukupno -6 časova novog gradiva -2 ponavljanja i Provjere znanja</p>	<p>4.1. Bosna u srednjem vijeku, začeci bosanske državnosti 4.2. Vrijene bana Kulina i Povelja 4.3. Crkva bosanska 4.4. Bosna u srednjem vijeku; ponavljanje gradiva 4.5. Dinastija Kotromanića 4.6. Bosansko kraljevstvo 4.7. Gubitak državnosti, Privreda i kultura 4.8. Bosna u srednjem vijeku; provjera znanja</p>	<p>- Stiče znanja o nastanku i razvoju naše države u srednjem vijeku - Prepoznaje kulturne i historijske elemente srednjeg vijeka u današnjoj kulturi građana BiH -Razvija svijest o različitim kulturama i zajedništvu naroda</p>
<p>5. Bosna u vrijeme Osmanskog Carstva</p>	<p>12 časova ukupno 8 časova obrade novog gradiva 4 časa ponavljanja /provjere znanja</p>	<p>5.1. Bosna u vrijeme Osmanskog Carstva, Nastanak i razvoj Osmanskog Carstva 5.2. Migracije i proces prelaska na islam 5.3. Bosanski ejalet i njegove specifičnosti,privreda i kultura 5.4. Bosna u vrijeme Osmanskog Carstva; ponavljanje gradiva 5.5.Bosanski ejalet u osmanskim ratovima 17. i 18. st. 5.6. Bosna u vrijeme Osmanskog Carstva; provjera znanja 5.6. Bosna u prvoj polovini XIX st., pokret za autonomiju Bosne 5.8. Slom političke autonomije bosanskog plemstva 5.9. Intervencija Omer-paše Latasa 5.10. Privreda i kultura 5.11. Bosna u prvoj polovini XIX st., provjera znanja</p>	<p>- Upoznaje se sa organizacijom Osmanskog Carstva - Prepoznaje osmansku kulturu unutar kulture BiH -Pomoću historijske karte istražuje širenje Osmanlija u Evropi, Aziji i Africi - Stav o Osmanlijama i njihovom uticaju na Balkanskom poluostrvu.</p>
<p>6. Bosna i Hercegovina od 1878. do1914.god.</p>	<p>7 časova ukupno -5 sčasova obrade -2čas provjere znanja</p>	<p>6.1. Bosna i Hercegovina od 1878. do1914.; Istočno pitanje; Berlinski kongres 6.2. Okupacija i otpor 6.3. Uspostava ausrougarske vlasti</p>	<p>- Stiče zanje o okupaciji BiH -Gradi stav o položaju naroda BiH pod okupacijom</p>

		6.4. Političke stranke, Aneksija 6.5. Bosanski sabor, ustav 6.6. privredne i kulturne prilike 6.7. provjera znanja	-Prepoznaje europske kulturne uticaje
7. Bosna i Hercegovina u Prvom svjetskom ratu	4časa ukupno -3 časa obrade novog gradiva 1 čas provjere usvojenog zn-	7.1. Bosna i Hercegovina u Prvom svjetskom ratu, Sarajevski atentat 7.2. Mobilizacija i BiH kao ratno područje 7.3. Rezultati i posljedice rata 7.4. Bosna i Hercegovina u Prvom svjetskom ratu; provjera znanja	-Saznanja o početku Prvog svjetskog rata -Korištenje više historijskih izvora -Svijest o stradnju građana BiH u Prvom svjetskom ratu -Razvija humanost
8. Bosna i Hercegovina i Jugosalvensko pitanje	4 časa ukuono -3 časa obrade 1-čas provjere znanja	8.1. Bosna i Hercegovina i Jugosalvensko pitanje 8.2. Država SHS 8.3. Krajevina SHS 8.4. Bosna i Hercegovina i Jugosalvensko pitanje; provjera znanja	- Stav o povezujućim elementima kod Južnih Salvena -Ovladava novim pojmovima, uočava nove ideje, izgrađuje stav na osnovu izvora o položaju BiH u novoj državi.
9. Bosna i Hercegovina u sastvu Kraljevine SHS	7 časova ukupno 5 časova obrade novog gradiva 2 časa ponavljnja/provjere znanja	9.1. Bosna i Hercegovina u sastavu Kraljevine SHS, Stanje u BiH u okviru Kraljevine SHS 9.2. Vidovdanski ustav 9.3. Šestojanuarska diktatura 9.4. Bosna i Hercegovina u sastavu Kraljevine; ponavljanje gradiva 9.5. Sporazum Cvetković-Maček 9.6. Privredni i kulturni razvoj 9.7. Bosna i Hercegovina u sastavu Kraljevine SHS; Provjera zanja	- Znanje o položaju BiH unutar Kraljevine SHS -Razumjevanje pojava centralizma i unitarizma -Prepoznavanje snage u mladim generacijama tog vremena
10. Bosna i Hercegovina u Drugomsvjetsko m ratu	7 ukupno časova 5 obrade novog gradiva 2 časa ponavljnje/provjera znanja	10.1. Bosna i Hercegovina u Drugom svjetskom ratu, Aprilski rat 10.2. Okupacioni režimi i kolaboracija 10.3. Pojava i razvoj NOP-a	-Znanja o najvažnijim događanjima u BiH tokom II sv. rata -Svijest o stradanjima građana BiH

		10.4. Bosna i Hercegovina u Drugom svjetskom ratu; Ponavljjanje gradiva 10.5. Izgradnja državnosti AVNOJ i ZAVNOBIH 10.6. II i III zasjedanje AVNOJ-a i ZAVNOBIH-a 10.7. Bosna i Hercegovina u Drugom svjetskom ratu; provjera znanja	- Izgradnja antifašističkih stavova i razvijanje patriotskih osjećanja -Usvajanje europskih i svjetskih vrijednosti
11. Bosna i Hercegovina nakon Drugog svjetskog rata	8 časova ukupno -5 časova obrade novog gradiva -3 časa ponavljanja /provjere znanja	11.1. Bosna i Hercegovina nakon Drugog svjetskog rata; rezultati i posljedice rata, ustavna izgradnja FNRj, sukob Staljin-Tito 11.2. Samoupravljanje, privredni i kulturni razvoj 11.3. Raspad Jugoslavije 11.4. Bosna i Hercegovina nakon Drugog svjetskog rata, ponavljanje gradiva 11.5. Bosna i Hercegovina kao nezavisna i suverena, međunarodno priznata zemlja 11.6. BiH od nezavisnosti do Dejtonskog sporazuma 11.7. Bosna i Hercegovina nakon Drugog svjetskog rata; provjera znanja 11.8. Sistematizacija gradiva i zaključivanje ocjena	- Znanje o privrednom i kulturnom napretku BiH -Vještina korištenja i analize više historijskih izvora -Spoznaja o uzrocima raspada SFRJ -Svijest o važnosti međunarodnog priznanja BiH kao nezavisne države -Svijest o očuvanju historijskog i kulturnog blaga naše države.

NAPOMENA:

Radeći na reviziji programa historije uočen je jedan veliki košmar u Planu i programu ovog predmeta u srednjim stručnim školama Kantona . Je li moguće da sve stručne škole nemaju isti Plan i program historije? A u Ugostiteljskoj školi u nekim smijerovima nastava historije nije zastupljena. Na nivou Kantona Sarajevo egzistiraju dvadeset četiri tehničke i stručne škole. U osamnaest srednjih i tehničkih stručnih škola nastavni predmet Historija izučava se na III i IV stepenu obrazovanja. Na IV stepenu historija je zastupljena u I i II razredu sa po dva časa sedmično. Na III stepenu historija je zastupljena u I razredu sa dva časa sedmično. Srednje tehničke i stručne škole koje nemaju III stepen obrazovanja, historiju izučavaju u I i II razredu sa po dva časa sedmično.

U šest tehničkih i stručnih škola na području Kantona Sarajevo nastava se izvodi samo u prvom razredu po dva časa sedmično. Te škole su: Elektrotehnička škola za energetiku,

Srednja elektrotehnička škola, Srednja škola za okoliš i drveni dizajn, Srednja škola poljoprivrede, prehrane, veterine i uslužnih djelatnosti i Srednja škola primjenjenih umjetnosti. To predstavlja veliki problem koji zahtijeva hitno rješavanje. U ovim školama ne postoji udžbenik nego se i profesori i učenici služe raznim kopiranim materijalom već deset godina. Potrebna je hitna intervencija nadležnog ministarstva kako bi broj časova historije bio jednako zastupljen u svim srednjim tehničkim i stručnim školama Kantona Sarajevo.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA KOJI PREDAJE HISTORIJU USKLAĐENA ZAKONOM

Za osnovne škole: Profesor historije – završen četverogodišnji studij po starom sistemu (prije Bolonje). Prvi stepen studija (trogodišnji studij po Bolonji) i drugi stepen studija (3+2 po Bolonji), nastavnici historije i geografije sa završenom višom pedagoškom školom koji već rade dugi niz godina u nastavnom procesu.

Tehničke i srednje stručne škole: Mogu raditi profesori historije sa završenim četverogodišnjim studijem po starom sistemu, dok u srednjim stručnim školama te nastavnici I stepena (bachelor) i II stepena (master), zvanje magistar historije.

Gimnazije: U gimnazijama mogu raditi profesori historije koji su završili četverogodišnji studij po starom sistemu i magistri historije (II stepen po Bolonji).